POLITIKA, KONCEPCE

NÁVRH K DISKUSI

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM NÁSTAVBOVÉHO OBORU [1] PSYCHOSOMATICKÁ MEDICÍNA

Na žádost ministerstva zdravotnictví jsme vypracovali v urychleném režimu (byl na to zhruba týden) materiál k projednání a zařazení do novely zákona 185/2009 o vzdělávání zdravotnických pracovníků. Materiál jsme stihli konzultovat s několika odborníky z této oblasti a se zástupci České psychoterapeutické společnosti a odeslat do (šibeničního) termínu. Jak to s ním bude dál, záleží teď na úřednících MZd. Držme mu palce. Uveřejňujeme ho zde proto, aby se k němu případně ještě diskutovalo (i když byl již podán), ale také proto, aby se nově vznikající pracoviště mohla řídit nějakými (zatím nepřijatými) předpisy. (pozn. red.)

[1] Certifikovaný kurz (název „nástavbový obor“ vyplývá z legislativní zkratky dle vyhlášky č. 185/2009 Sb., o oborech specializačního vzdělávání lékařů, zubních lékařů a farmaceutů a oborech certifikovaných kurzů).

PREAMBULE

Tímto materiálem, jenž obsahuje náplň vzdělávání certifikovaného kurzu v psychosomatické medicíně na úrovni základní psychosomatické péče, splácíme dluh, který máme ke svým pacientům, ale i k pojišťovnám i k výzkumným týmům, které už v osmdesátých letech minulého století zjistily, že až 20 % pacientů v ordinaci praktických lékařů potřebuje komplexnější péči v duchu Engelova bio-psycho-sociálního modelu nemoci. (Baudiš, 1986)[2] Doháníme tím také vzdělání, kterého se německým kolegům dostává již od 80. let min. století. *Základní psychosomatická péče,* jak je definována v německém zdravotnictví, je určena té části veřejnosti, která využívá služeb veřejného zdravotnictví pro *somatické* projevy svých neuvědomovaných psycho-sociálních problémů ve stále složitější společnosti. Počet takových pacientů prudce stoupá také u nás. Pokud není medicínský systém kompetentní pracovat s psychickými a sociálními aspekty tělesných nemocí (a to bez příslušného vzdělání není), velká část těchto pacientů zbytečně chronifikuje a neúměrně zatěžuje náš zdravotnický systém a finance pojišťoven. Základní psychosomatická péče je míněna jako zvýšení kompetence somatických lékařů s ohledem na bio-psycho-sociální model nemoci. Bezpodmínečnou základnou je aktivní, kontinuální a důvěru zprostředkovávající formování vztahu mezi lékařem a pacientem. Tímto způsobem pokrývá základní psychosomatická péče potřebu léčby většiny těch psychogenních nemocí, pro které není zapotřebí žádná rozsáhlá a dlouhodobá psychoterapie prováděná odborným psychoterapeutem a umožňuje včasnou a správnou indikaci pacientů pro segment péče psychoterapeutické.

CÍL SPECIALIZAČNÍ PŘÍPRAVY

Psychosomatická problematika je mezioborová. V oblasti postgraduálního vzdělávání v základním rozsahu je součástí specializační průpravy v psychiatrii případně v jiných klinických oborech. Specializace v psychosomatice představuje větší rozsah požadovaného vzdělání v této oblasti, než je požadováno v jednotlivých oborech (psychiatrie, vnitřní lékařství a další).

Cílem této specializace v psychosomatice je získat teoretické a praktické znalosti v psychiatrii, somatické medicíně a v psychoterapii a tyto mezioborově integrovat. Psychosomaticky vzdělaný lékař bude mít větší erudici při diagnostice a léčbě pacientů s funkčními obtížemi/somatizačními poruchami a dále u nemocných, kde je patrná výrazná příměs psychosociální problematiky. Tedy v oblasti, která nemůže být kvalifikovaně řešena bez použití těchto přístupů. Odborník v psychosomatice je schopen vykonávat samostatně léčebně preventivní činnost v této oblasti zdravotnictví. S ohledem na současný stav znalostí této problematiky mezi zdravotnickými pracovníky a vzhledem k rozsahu požadavků na adepty tohoto oboru je vzdělávací program rozpracován jako Základní psychosomatická péče. Ta obsahuje především teoretické znalosti a dovednosti

[2] Baudiš P., Mudra M., Škoda C., Tomášek L., Kožený J., Traugottová D.: Psychiatrická nemocnost v praxi obvodního lékaře, Sborník referátů a diskuse,vydala Psychiatrická léčebna v Kroměříži v r. 1986.

NÁVRH K DISKUSI

komunikace. Na ni pak navazuje možnost vzdělávání k erudici psychoterapeuta, které není náplní tohoto oboru.

Specializace lékařů v psychosomatice neomezuje účast klinických psychologů v péči o psychosomatické pacienty. Jejich podíl v péči o tyto pacienty je přínosný. Společná účast lékařů a klinických psychologů na vzdělávacích akcích je rovněž vhodná, vzhledem k tomu, že ve většině případů bude potřebná úzká spolupráce lékařů a klinických psychologů, kteří se častěji než lékaři mohou věnovat hlubšímu studiu a provádění psychoterapeutických metod, které jsou v indikovaných případech k léčbě psychosomatických pacientů potřebné. Pro dosažení kompetencí psychoterapeuta musí v dalším vzdělávání lékaři splnit stejné požadavky jako kliničtí psychologové.

NÁVRH K DISKUSI

POŽADAVKY NA SPECIALIZAČNÍ PŘÍPRAVU

Do specializační přípravy může být zařazen lékař s odbornou specializací psychiatr, praktický lékař, pediatr, ženský lékař, internista, neurolog, rehabilitační lékař, imunolog nebo v dalším somatickém oboru, popřípadě lékař v přípravě na takový obor. Celková délka specializační přípravy v psychosomatice je minimálně 36 měsíců (a uchazeč může tuto přípravu absolvovat paralelně se specializační přípravou v základním oboru). Praxe v psychiatrii ev. v jiném klinickém oboru medicíny a v psychoterapii musí být vykonána pod vedením příslušného odborníka.

a) Povinná praxe 36 měsíců v oboru psychiatrie nebo v jiném oboru klinické medicíny (vnitřní lékařství aj.).
b) Doplňková praxe pro psychiatry 2 měsíce na oddělení některého z klinických oborů (vnitřní lékařství aj.). Pro nepsychiatry 2 měsíce na psychiatrickém oddělení nebo v PL.
c) Účast na balintovských skupinách v rozsahu 26 hodin. Vhodný je i kratší sebezkušenostní program. Doporučené odborné akce: IPVZ, ČLS JEP, ČLK, AKP, atd.

SPECIALIZOVANÝ VÝCVIK

Příprava se soustředí na tyto okruhy:

a) Teoretické znalosti
   Uchazeč musí prokázat dobré teoretické znalosti psychosomatické a behaviorální medicíny, ve smyslu bio-psycho-sociálního pojetí zdraví a nemoci, znalosti psychiatrie, psychoterapie a musí být orientován ve vnitřním lékařství (je-li psychiatr). V případě lékaře jiného klinického oboru se požadují rovněž dobré teoretické znalosti psychosomatické a behaviorální medicíny, psychoterapie, vlastního klinického oboru a orientace v psychiatrii. Uchazeč musí být seznámen

s etickými principy v medicíně (včetně psychoterapie). Musí se orientovat v oblasti výzkumu v psychosomatice.

b) Praktické dovednosti
Uchazeč musí být schopen diagnosticky zařadit pacienta s psychosomatickým onemocněním (somatické onemocnění s významnou psycho-sociální složkou), navrhnout terapeutický postup a samostatně jej léčit[3] nebo v rámci týmové spolupráce se podílet na jeho léčbě.

c) Povinnou praxi na vhodných pracovištích

d) Seznam požadovaných úkonů (logbook)
Uchazeč o závěrečnou zkoušku v specializaci Psychosomatická medicína musí předložit seznam následujících výkonů. Výkony z klinického oboru musí být potvrzeny lékařem se specializací v daném oboru.

a) účast na vzdělávacích aktivitách – povinná

Kurzy, semináře	Počet hodin
kurz Základní psychosomatická péče [4]	84
balintovská skupina	26 hodin
kurz Práce s časovou osou	20 hodin

Pokud výše uvedené kurzy byly absolvovány v době až 5 let zpátky, nemusí být absolvovány znova, započítají se.

b) účast na vzdělávacích aktivitách – doporučená (alternativně)

Kurzy, semináře	Délka trvání
kurz relaxačních metod, hypnózy či focusingu	v rozsahu min. 20 hod.
kurz tělově-terapeutických technik	v rozsahu min. 20 hod.

[3] Léčbou v dosaženém stupni vzdělání v základní psychosomatické péči rozumíme především léčebné výkony dané specializace rozšířené o rozhovor lékaře s pacientem (nad běžný rámec), edukace pacienta a rodiny, výkony z oblasti relaxačních a hypnotickým technik nebo akupunktury (tělové techniky v psychosomatice).
[4] Kurz katedry psychiatrie IPVZ.

NÁVRH K DISKUSI

kurz komunikace	20 hod.
kurz neverbálních technik	20 hod.

c) povinná praxe[5]

Akreditované pracoviště		Počet měsíců
Pracoviště vlastního oboru dle zařazení do specializace		36
Doplňkové pracoviště		4
z toho	psychiatrie (pro somatické lékaře)	2
	somatický obor (pro psychiatry)	2
	akreditované psychosomatické pracoviště[6]	2

Lékařům, kteří absolvovali některou z výše uvedených praxí v rámci specializačního vzdělávání v některém z uvedených oborů, je tato praxe uznána.

NÁVRH DISKUSI

ROZSAH POŽADOVANÝCH TEORETICKÝCH ZNALOSTÍ A PRAKTICKÝCH DOVEDNOSTÍ, SEZNAM POŽADOVANÝCH VÝKONŮ

Nedílnou součástí vzdělávacího programu je vedení záznamu o provedených výkonech (logbook) a průkazu odbornosti lékaře (odborný index). Potvrzené výkony musí být doložitelné ve zdravotnické dokumentaci. Počet výkonů uvedený v logbooku je stanoven jako minimální. Předpokládá se absolvování nebo asistence u takového počtu výkonů, aby školenec zvládl danou problematiku jak po teoretické, tak i po praktické stránce.

Teoretické znalosti

Somatické aspekty psychosomatické medicíny	• Patofyziologie, klinický obraz a typický průběh chronických onemocnění s významnou psycho-sociální složkou • Bolest, její diagnostika a léčba především z hlediska psycho-sociálních aspektů • Patofyziologie, diferenciální diagnostika a klinika symptomů provázejících psychosomatická onemocnění • Spánkové poruchy a jejich léčba

[5] Praxe na akreditovaných pracovištích, která disponují náležitým personálním vybavením a zázemím pro školence. Doporučená doplňková praxe probíhá na příslušných pracovištích téže nebo i jiné nemocnice, která získala akreditaci.

[6] S postupným zvyšováním počtu těchto pracovišť bude stoupat i jejich kapacita

	• Patogeneze a salutogeneze • Možnosti somatických oborů v léčbě chronických onemocnění s významnou psycho-sociální složkou a jejich komplikace • Somatické projevy emočních reakcí a somatizace • Somatické projevy psychiatrických onemocnění • Možnosti tělové terapie psychosomatických poruch • Edukace pacienta a rodiny
Psychosociální aspekty psychosomatické medicíny	• Vývoj psychosomatických teorií a základní teoretická východiska • Komunikace a nemoc- cyklický maladaptivní vztahový kruh • Symptom jako výraz interpersonálních procesů • Somatické symptomy definovaných psychiatrických poruch především emočního spektra • Manifestace komunikačních napětí v tělesných, duševních a sociálně-komunikačních interpersonálních symptomech • Rodinný systém a jeho vliv na vznik a udržování somatického symptomu • Zapojení rodiny do léčby pacienta, stupňovitý model • Vývojový model rodiny a indikace rodinné terapie při léčbě psychosomatických onemocnění • Hlubinné zdroje psychosomatických příznaků a možnosti individuální či skupinové dynamické psychoterapie • Komunikační dovednosti ve specifických klinických situacích • Reflexe vlastních reakcí na pacienta (přenos, protipřenos) • Spolupráce s jinými specialisty; sociální a ekonomické obtíže pacienta • Plán péče a jeho realizace; etické problémy výzkumu v psychosomatické medicíně, etické standardy.
Diagnostika a indikace léčby	• Základní psychosomatické vyšetření (bio-psycho-sociální)- práce s časovou osou. • Hypotetizování a stanovení léčebného plánu. Týmová spolupráce. • Rozpoznání příznaků závažných život ohrožujících stavů a jejich řešení

NÁVRH K DISKUSI

Praktické dovednosti

- ❒ Komunikační dovednosti: rozhovor s pacientem a jeho rodinou
- ❒ Komunikace s kolegy v týmu
- ❒ Reflexe a sebereflexe v rámci balintovských skupin a v supervizi

Minimální počty výkonů a klinických zkušeností v psychosomatice logbook

Výkony	Počet
úvodní rozhovor s pacientem, klinický rozbor, formulace hypotézy o	15

problému, pacienta a stanovení terapeutického plánu. (časová osa)	
konziliární vyšetření (intervence) u pacienta s psychosomatickou problematikou	15
léčba psychosomatického pacienta (buď samostatná, nebo v rámci týmové spolupráce) v trvání minimálně 10 návštěv	20
zpracování a prezentace kazuistiky případně ve spolupráci s psychoterapeutem	1

NÁVRH DISKUSI

HODNOCENÍ SPECIALIZAČNÍ PŘÍPRAVY

Vzdělávání probíhá pod vedením přiděleného školitele na akreditovaném pracovišti[7].

a) Průběžné hodnocení školitelem
   - školitel pravidelně a průběžně prověřuje teoretické znalosti a praktické dovednosti školence a svá hodnocení zapisuje do průkazu odbornosti v šestiměsíčních intervalech. V závěru vzdělávání školitel zapíše celkové hodnocení školence a doporučí přistoupení k závěrečné zkoušce,
   - hodnocení po skončení praxe.

b) Vzdělání v Základní psychosomatické péči vyžaduje složení závěrečné zkoušky, ke které lze přistoupit po splnění dalších předpokladů:
   - absolvování požadované praxe potvrzené všemi školiteli se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí,
   - předložení potvrzení o provedených kompletních výkonech v loogbooku,
   - doporučení školitele,
   - vypracování písemné práce / projektu včetně rozboru kazuistiky – 10–15 stran nebo práce publikovaná v recenzovaném časopise,
   - potvrzení o absolvování kurzů, vědeckých a vzdělávacích akcí (viz tab.).

c) Vlastní závěrečná zkouška
   - 3 odborné otázky
   - Prezentace předložené kazuistiky

[7] Platí po ukončení přechodného období, ve kterém je vzdělání v psychosomatice přiznáno těm lékařům, kteří již splnili požadovaná kritéria v minulosti (mají potvrzení o absolvování zkoušky z psychosomatické problematiky IPVZ, doc. Beranem). Dokud nebude dostatečná kapacita akreditovaných pracovišť, určí školitele vedoucí katedry psychiatrie IPVZ.

CHARAKTERISTIKA ČINNOSTÍ, PRO KTERÉ ABSOLVENT VZDĚLÁVÁNÍ V NÁSTAVBOVÉM OBORU ZÍSKAL ZVLÁŠTNÍ ODBORNOU ZPŮSOBILOST

Absolvent vzdělávání Základní psychosomatická péče je oprávněn provádět samostatně (nebo v rámci týmu) léčebně preventivní (popř. konziliární) činnost u pacientů s psychosomatickou problematikou v rámci svého specializačního oboru. Vedle kódů výkonů svého oboru využívá kódu 09507 (psychoterapie podpůrná vykonávaná lékařem nepsychiatrem), 09525 (rozhovor lékaře s rodinou) nebo 35117 (rozhovor psychiatra, pedopsychiatra, klinického psychologa nebo sexuologa s rodinou a dalšími osobami) s frekvencí maxim. 1× za měsíc, nebo 09523 (edukace pacienta a jeho rodiny) s frekvencí 1× za půl roku. Absolvent certifikovaného kurzu Základní psychosomatická péče není oprávněn provádět systematickou psychoterapii.

CHARAKTERISTIKA AKREDITOVANÝCH PRACOVIŠŤ

Pracoviště zajišťující výuku školenců musí být akreditováno (ustanovení §13 zákona č. 95/2004 Sb.). Pracoviště musí zajistit školenci absolvování vzdělávacího programu nebo jeho podstatnou část. K tomu slouží řádné a plné zapojení školence do práce pod dohledem školitele, a umožnění studia a pobytu na jiném akreditovaném pracovišti, poskytujícím další část přípravy, která není dostupná na vlastním pracovišti. To je důležité především s ohledem na multi-disciplinární charakter psychosomatické medicíny. Vzhledem k rozdílnému rozsahu poskytované odborné péče a výuky se rozlišují následující typy pracovišť. Minimální kritéria akreditovaného pracoviště jsou dána splněním odborných, provozních, technických a personálních předpokladů.

Nedílnou součástí žádosti o udělení akreditace je plán přípravy školence[8].

NÁVRH K DISKUSI

AKREDITOVANÁ PRACOVIŠTĚ (AP)

1.1.1 AKREDITOVANÉ PRACOVIŠTĚ – PSYCHOSOMATICKÁ KLINIKA[9]

Personální požadavky	• Vedoucí lékař/školitel má nejméně 10 let výkonu povolání lékaře v oboru specializace, specializovanou způsobilost v oboru psychosomatická medicína (nebo adekvátní vzdělání, například specializace v systematické psychoterapii) z toho min. 5 let praxe od získání specializované způsobilosti nebo zvláštní odbornou způsobilost v oboru PM a s min. úvazkem 1,0 • Poměr školitel/školenec – 1:2 • Nutná spolupráce dalších zdravotnických pracovníků, jejichž zařazení a činnost vyplývá ze vzdělávacího programu oboru psychosomatická medicína:

[8] Do doby, než bude dostatečná kapacita akreditovaných pracovišť, ujímá se této funkce katedra psychiatrie IPVZ (viz vyjádření vedoucího katedry v příloze).

[9] Lůžkové či ambulantní zdravotnické zařízení specializované na psychosomatickou problematiku s víceoborovým týmem, zaměřené na klinickou práci, výuku a výzkum. Může být přičleněné k fakultní nemocnici či k vysoké škole se zdravotnickou výukou (LF, FTVS, VŠ s oborem ošetřovatelství atp.).

	- psychiatr, - klinický psycholog - psychoterapeut - rehabilitační pracovník (vysokoškolák) - sociální pracovník, - a další nezdravotnické profese dle potřeby pracoviště • Školitel dokládá svou způsobilost při žádosti o akreditaci pracoviště profesním životopisem a přehledem svých odborných a pedagogických aktivit v posledních 5 letech. • Spolu se žádostí je nutno předložit plán plnění povinností stanovených vzdělávacím programem. Pokud pracoviště zajišťuje více než jednu část, vždy výukový plán předkládá. • Supervize týmu (žadatel dokládá smlouvou o supervizi se supervizorem (např. Český institut pro psychoterapii- ČIS)
Materiální a technické vybavení	• Vybavení pracoviště dle standardů personálního a přístrojového vybavení odpovídající pasportizaci zdravotnického zařízení • Součásti podílející se na činnosti pracoviště: - ambulantní pracoviště, popř. lůžka - zázemí pro školence, přednáškový sál (institut)
Vědecko-výzkumná činnost	• Školenec by se měl seznámit během své přípravy se zásadami vědecké práce, měl by mít možnost seznámit se s výzkumnou činností pracoviště, případně se i na ní podílet • Přístup k odborné literatuře, včetně el. databází (zajištění vlastními prostředky nebo ve smluvním zařízení)

NÁVRH K DISKUSI

1.1.2 AKREDITOVANÉ PRACOVIŠTĚ – STŘEDISKO KOMPLEXNÍ TERAPIE PSYCHOSOMATICKÝCH PORUCH[10]

Personální požadavky	• Vedoucí lékař/školitel nebo klinický psycholog/školitel má nejméně 10 let výkonu povolání lékaře/klinického psychologa v oboru specializace, specializovanou způsobilost v oboru PM, z toho min. 5 let praxe od získání specializované způsobilosti (k systematické psychoterapii nebo psychosomatiky), s min. úvazkem 1,0. • Poměr školitelů/školenců – 1:2. • Nutná spolupráce dalších zdravotnických a nezdravotnických pracovníků, jejichž zařazení a činnost vyplývá ze vzdělávacího programu oboru PM, například: - lékař s různou specializací v somatické medicíně, - lékař psychiatr s orientací na psychosomatiku a psychoterapii, - klinický psycholog a psychoterapeut, - rehabilitační vysokoškolák,

[10] Ambulantní pracoviště s multidisciplinárním týmem, případně stacionář zaměřený především na práci s psychosomatickým pacientem.

	- další nezdravotnický pracovník dle potřeb pracoviště. • Školitel dokládá svou způsobilost při žádosti o akreditaci pracoviště profesním životopisem a přehledem svých odborných a pedagogických aktivit v posledních 5 letech. • Školitel dokládá existenci supervize týmu (smlouvu se supervizorem). • Spolu se žádostí je nutno předložit plán plnění povinností stanovených vzdělávacím programem. Pokud pracoviště zajišťuje více než jednu část, vždy výukový plán předkládá.
Materiální a technické vybavení	• Vybavení pracoviště dle standardů personálního a přístrojového vybavení. • Součásti podílející se na činnosti pracoviště: o Klinická část (ambulance, stacionář). o Výuková část (institut). • Přístup k odborné literatuře, včetně el. databází (zajištění vlastními prostředky nebo ve smluvním zařízení).
Vědecko-výzkumná činnost	• Školenec by se měl seznámit během své přípravy se zásadami vědecké práce, měl by mít možnost seznámit se s výzkumnou činností pracoviště, případně se i na ní podílet. • Přístup k odborné literatuře, včetně el. databází (zajištění vlastními prostředky nebo ve smluvním zařízení).

1.1.3 AKREDITOVANÉ PRACOVIŠTĚ- INDIVIDUÁLNÍ ORDINACE PSYCHOSOMATIKY[11]

Personální požadavky	• lékař/školitel nebo klinický psycholog/školitel má nejméně 10 let výkonu povolání lékaře/klinického psychologa v oboru specializace, z toho min. 5 let praxe od získání specializované způsobilosti (k systematické psychoterapii nebo psychosomatiky), s min. úvazkem 1,0. • Poměr školitelů/školenců – 1:1. • Je možná spolupráce dalších zdravotnických a nezdravotnických pracovníků, se kterými školitel spolupracuje na základě vzájemných dohod a se kterými má pravidelný klinický seminář či balintovskou skupinu: - lékař s různou specializací v somatické medicíně - lékař psychiatr s orientací na psychosomatiku a psychoterapii - klinický psycholog a psychoterapeut - rehabilitační vysokoškolák • Školitel dokládá svou způsobilost při žádosti o akreditaci pracoviště profesním životopisem a přehledem svých odborných a pedagogických aktivit v posledních 5 letech. • Školitel dokládá existenci balintovských skupin (smlouvu s vedoucím balintovských skupin) • Spolu se žádostí je nutno předložit plán plnění povinností stanovených vzdělávacím programem pro školence. Pokud pracoviště zajišťuje více než jednu část, vždy výukový plán předkládá.
Materiální a technické	• Vybavení pracoviště dle standardů personálního a přístrojového vybavení. • Součásti podílející se na činnosti pracoviště:

[11] Individuální ordinace lékaře s psychosomatickou erudicí v některém ze somatických oborů či v psychiatrii.

NÁVRH K DISKUSI

vybavení	o Klinická část (ambulance, stacionář)
Vědecko-výzkumná činnost	• Školenec by se měl seznámit během své přípravy se zásadami vědecké práce, měl by mít možnost seznámit se s výzkumnou činností pracoviště, případně se i na ní podílet. • Přístup k odborné literatuře, včetně el. databází (zajištění vlastními prostředky nebo ve smluvním zařízení).

NÁVRH K DISKUSI

PROGRAMY POVINNÝCH VZDĚLÁVACÍCH AKTIVIT A PERSONÁLNÍ A TECHNICKÉ VYBAVENÍ PRO JEJICH REALIZACI

CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍCH AKTIVIT

1.1.4 PROGRAM KURZU ZÁKLADNÍ PSYCHOSOMATICKÁ PÉČE

	Předmět	**Minimální počet hodin**
Úvod do problematiky	Úvod do psychosomatické medicíny, historický přehled	2
	Interpersonální medicína, bio-psycho-sociální pojetí zdraví a nemoci (Patogeneze a salutogeneze; komunikace a nemoc- cyklický maladaptivní vztahový kruh; symptom jako výraz interpersonálních procesů; manifestace komunikačních napětí v tělesných, duševních a sociálně- komunikačních interpersonálních symptomech)	4
	Rámcové podmínky a teorie lékařského rozhovoru, Práce s časovou osou, praktické ukázky, rozbor	4
	Psychosomatické aspekty klinických obrazů nemoci	1
	Somatoformní porucha obecně	1
Onemocnění s primárně-tělesnou symptomatikou	Oběhový systém (koronární srdeční onemocnění, srdeční neuróza, esenciální hypertenze)	1
	Dýchací orgány (hyperventilační syndrom a astma bronchiale)	1
	Trávicí trakt (funkční abdomin. Potíže, žaludeční a duoden vřed, colitis ulceroza, Morbus Crohn)	2
	Poruchy příjmu potravy	2
	Sexuální dysfunkce, rozhovor s pacientem o sexu	2
	Dermatologie: Pokožka jako hraniční orgán a vztahové pole (neurodermatitis, urticaria, psoriasis, akné, artificiální dermatózy)	3
	Pohybový aparát v bio-psycho-sociálním pohledu (bolesti zad a kloubů)	3
	Onemocnění v oblasti ušní, nosní, krční (Psychosociální souvislosti u: tinitu, poruch hlasu, poruch sluchu, poruch řeči, zánětů HCD a zánětů středouší či dyskomfortu v krční oblasti)	2
	Časté neurologické klinické obrazy nemoci a jejich psycho-sociální kontexty	2

NÁVRH K DISKUSI

	Psychosociální kontexty některých gynekologických onemocnění (poruchy krvácení a cyklu, dysmenorea, klimakterický syndrom, chronický recidivující bolesti v podbřišku, pruritus vulvy a fluor, uro-gynekologické poruchy, sterilita)	2
	Sexuální zneužívání, následky, rozpoznání, léčba, rozhovor s pacientem a s rodinou	3
	Trauma, akutní a chronický posttraumatický syndrom, diagnostika, léčba	2
	Chronicky nemocný pacient s malignitou a nevyléčitelně nemocný (Zpracovávání a vypořádávání se s onkologickým nebo s chronickým nezhoubným onemocněním). Edukace a doprovázení.	2
Onemocnění s primárně vnitřní duševní symptomatikou	Úzkostné a nutkavé poruchy	2
	Deprese a sebevražednost • symptomatika, • etiologie a systematika depresivních poruch • těžká deprese • kombinace farmakoterapie a psychoterapie • sebevražednost • protisuicidální kontrakt	2
	Závislostní onemocnění: • symptomatika • alkohol, sedativa, hypnotika, drogy • etiologie a psychodynamika • práce se závislými osobami, systém péče v ČR	2
	Obtížný pacient- problémy ve vztahu mezi lékařem a pacientem: • Vyžadující a závislý pacient • Problémy ve vztahu s pseudozávislými pacienty • Problémy ve vztahu s pasivně agresivními pacienty	2
	Systemická rodinná terapie	2
životní cyklus, léčba, péče o sebe	Rodina jako sociální děloha, životní cyklus a somatizace	2
	Starší pacient	2
	Umírající pacient a smrt • Rozhovor s umírajícím • Poslední úkoly a práce ke smrti • Péče o umírající v praktické rodinné péči • Kontakt s umírajícími	2
	Všeobecná psychoterapie v rámci zákl. psychosomatické péči • Indikace a prognóza • Psychoterapeutický rozhovor	2

NÁVRH DISKUSI

	• Kombinace somatických a psychoterapeutických metod • Přehled odborných psychoterapeutických metod, indikace	
	Psychosomatika lékaře a burning-out syndrom • Role lékaře a konflikty rolí • Pracovní zatížení lékaře a zdraví lékaře • Vypořádávání se se zatížením v lékařské profesi	2
	Alternativní postupy vhodné pro ZPP • Akupunktura z pohledu rodinné terapie • Tělová terapie, hypnoterapie	4
	Etika a terapie	2
	Psychoanalýza a její postavení dnes	2
	Balintovská skupina celkem	14[12]
	Celkem	**84**

Personální a technické zabezpečení kurzu Základní psychosomatická péče

Personální zabezpečení
• Lékaři se specializovanou způsobilostí nebo zvláštní odbornou způsobilostí v oboru psychosomatická medicína či psychoterapie a praxí nejméně 5 let v oboru, případně se specializovanou způsobilostí ve vyučované problematice. • Garant kurzu má nejvyšší vzdělání v oboru a nejméně 10 let praxe výkonu povolání lékaře v oboru specializace. • Program je postaven na lokalizované učebnici Základní psychosomatická péče německých autorů Tres, Krusse, Ott, ze které lze studovat. Přednášející jsou zkušení klinici, kteří staví témata na svých zkušenostech a teoretických poznatcích, proto je nezbytné čerpat také z aktuálních přednášek.
Technické zabezpečení
• Učebna pro teoretickou výuku s příslušným vybavením. • Učebna pro balintovskou skupinu (sezení v kruhu)

NÁVRH K DISKUSI

[12] Tento kurz poskytuje jen 14 hodin balintovských skupin (vždy 2 hodiny na konci každého ze 7 setkání), proto je třeba hledat v okolí možnost zapojit se do setkání balintovské skupiny a doložit ještě dalších 12 hodin.

1.1.5 *PROGRAM KURZU PRÁCE S ČASOVOU OSOU (SEBEZKUŠENOSTNÍ SEMINÁŘ)**

Předmět	**Minimální počet hodin**
Úvodní skupina	1,5
Teorie časové osy	1,5
Praktická ukázka časové osy	1,5
Skupina, reflexe	1,5
Vlastní práce s časovou osou, sběr dat, práce ve dvojicích	3
Rozbor časové osy jednotlivých účastníků s výkladem teorie	6
Skupina, reflexe	1,5
Praktické aplikace časové osy účastníků na možnosti jednotlivých oborů	2
Závěrečná skupina reflexe	1,5
Celkem	**20**

Personální a technické zabezpečení kurzu Práce s časovou osou (sebezkušenostní seminář)

Personální zabezpečení
• Lektoři se znalostí práce s časovou osou, pracují s ní nejméně 10 let v klinické praxi, specializace v PM a systematické psychoterapii nejméně 5 let
Technické zabezpečení
• Učebna pro teoretickou výuku s příslušným vybavením; poskytnutí studijních textů

*Pokud byl kurz vykonán až 10 let zpátky, bude započítán.

1.1.6 *BALINTOVSKÁ SKUPINA*

Obsah a metoda
• K péči o vztah lékař- pacient, k jeho reflexi a sebereflexi zdravotnického pracovníka slouží metoda práce ve skupině podle dr. M. Balinta, kterou vedou vyškolení lektoři (seznam na www.psychoterapeuti.cz)
• Skupina zdravotníků se schází s lektorem na 2 hodinový strukturovaný seminář nad vlastními případy 1x za 1-2 měsíce
Technické zabezpečení
• Učebna pro teoretickou výuku s příslušným vybavením; poskytnutí studijních textů

NÁVRH K DISKUSI

Personální zabezpečení
• Lektoři se erudovaní ve vedení balintovských skupin s klinickou zkušeností nejméně 5 let.
Technické zabezpečení
• Místnost pro práci 10-20 osob

DOPORUČENÁ LITERATURA

Doporučená literatura
ANDERSON H.*: Konverzace, jazyk a jejich možnosti. Postmoderní přístup k terapii*. Brno NC Publ. 2009, 235 s., ISBN: 978-80-903858-6-3
BAŠTECKÝ J., ŠAVLÍK J., ŠIMEK J. A KOL.: *Psychosomatická medicína*. Praha: Grada, 1993, 363 s., ISBN 80-7169-031-7
BERAN, J. *Základy psychoterapie pro lékaře*. Praha: Grada, 2000. 155 s. ISBN 80-7169-932-2.
BOSS M.: *Včera v noci se mi zdálo*. Praha, Grada, 1994, 177 s., ISBN 80-85424-74-6
DANZER G.: *Psychosomatika. Celostný pohled na zdraví těla i duše*. Praha: Portál, 2001, 244 s., ISBN 80-7178-456-7
DÖRNER K., PLOG U.: *Bláznit je lidské*. Praha: Grada, 1999, 253 s., ISBN 80-7169-628-5
ERIKSON E.H.: *Dětství a společnost. Praha*, Argo, 2002, 383 s., ISBN 80-7203-380-8
FALEIDE A. O.,LIAN L.B., FALEIDE, E.K.: *Vliv psychiky na zdraví. Soudobá psychosomatika*., Praha: Grada, 2010, 240 s., ISBN 978-80-247-2864-3
CHROMÝ K., HONZÁK R. A KOL.: *Somatizace a funkční poruchy*; Grada, Praha 2005, 216 s., ISBN 80-247-1473-6
KŘÍŽOVÁ E.: *Proměny lékařské profese z pohledu sociologie*; Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2006, 142 s., ISBN 80-86429-57-1
KALVACH, Z., aj. *Geriatrie a gerontologie*. Praha: Grada, 2004. 861 s. ISBN 80-247-0548-6.
KELEMAN S.: *Ztělesněná zkušenost. Procesuální práce s tělem.*; Praha: Portál, 2010, 108 s. ISBN 978-80-7367-664-3
KLIMPL P.: *Psychická krize a intervence v lékařské ordinaci*. Praha: Grada, 1998, 167 s., 80-7169-324-3
KRATOCHVÍL, S.: *Základy psychoterapie*; 6. aktualizované vydání, Portál, Praha 2012
MIOVSKÝ M.: *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006, 332 s., ISBN 80-247-1362-4
PAPEŽOVÁ H.: *Spektrum poruch příjmu potravy. Interdisciplinární přístup*. Praha: Grada, 2010, 424 s., ISBN 978-80-247-2425-6
PONĚŠICKÝ J.*: Neurózy, psychosomatická onemocnění a psychoterapie*; Praha: Triton 1999, 215 s., ISBN 80-7254-459-4
PROCHASKA J. O., NORCROSS J.C.: *Psychoterapeutické systémy*; Praha: Grada, 1999, 479 s., ISBN 80-7169-766-4
SCHLIPPE A., SCHWEITZER J.*: Systemická terapie a poradenství*. Brno: Cesta, 2001, ISBN 80-7295-013-4
TRAPKOVÁ L., CHVÁLA V.: *Rodinná terapie psychosomatických poruch*; Praha: Portál, 2004, 248 s., ISBN 978-80-7367-391-8
TRES W., KRUSSE J., OTT J.: *Základní psychosomatická péče*; Praha: Portál, 2008 394 s. ISBN 978-80-7367-309-3
VYBÍRAL Z., ROUBAL J. (EDS.): *Současná psychoterapie*. Praha: Portál, 2010, 743 s., ISBN 978-80-7367-682-7

NÁVRH K DISKUSI

WETZIG- WÜRTH H. MÜLLER P.: *Psychoterapeutický rozhovor;* Trenčín: Vydavatelstvo F, 2004, 223 s., ISBN 80-88952-11-5
WATZLAWICK P.,BEVELASOVÁ J. B., JACKSON D. D.: *Pragmatika lidské komunikace*. Hradec Králové: Konfrontace, 1999, ISBN 80-86088-04-9
Odborné časopisy
PSYCHOSOM, časopis pro psychosomatickou a psychoterapeutickou medicínu; www.psychosom.cz , ISSN 1214-6102
ČESKÁ S SLOVENSKÁ PSYCHIATRIE, ISSN 1212-0383
PSYCHOTERAPIE, ISSN 1802-3983
PSYCHIATRIE PRO PRAXI, SOLEN ISSN 1213-0508
PRAKTICKÝ LÉKAŘ, ISSN 0032-6739

NÁVRH K DISKUSI